

EQUITAT DE GÈNERE

DIFERENTS SÍ, DESIGUALS NO!

INTRODUCCIÓ SOBRE L'ORIGEN

Aquesta proposta didàctica té l'origen en el projecte internacional Connectant mons. Molts i moltes mestres ens havien demanat poder disposar de les activitats que apareixien en la plataforma *online* de Connectant mons per poder dur-les a terme als centres independentment del calendari de l'activitat *online* i del procés cooperatiu amb altres escoles.

Hem mantingut les animacions, les línies argumentals i els ni-

vells de contingut, i hem adequat les activitats al nou context fora de la plataforma *online*.

Us recomanem la lectura d'aquesta guia, que us facilitarà pistes per al desenvolupament de les diferents activitats que es proposen, i idees per aprofundir en determinats aspectes i temes.

Més informació a la web
www.conectandomundos.org

Índex

Resum de l'animació, objectius i temes	3
Indicadors d'avaluació competencial	4
Pautes metodològiques per al desenvolupament de les activitats	5
Lectures d'interès per al professorat	13
Glossari	17
Bibliografia	19

Resum de l'animació, objectius i temes

L'animació girarà entorn de la Malala Yousafzai. En la primera fase, el seu pare, en Ziauddin, la presentarà sense descobrir-ne la identitat (també per emfatitzar la importància de la participació i la implicació dels homes en la lluita per la igualtat entre homes i dones). Ens explicarà el naixement de la seva filla i la condició de les nenes en la cultura paixtu. També explicarà aspectes de la primera infància de la Malala, la importància de l'educació (ell és mestre) i la situació que els va obligar a fugir del Pakistan. Al llarg de l'animació s'incorporarà el treball sobre el desenvolupament de la pròpia identitat i de com ens veuen els altres, la lluita per l'educació de les nenes, la lluita pels drets de les dones, etc., sota el lema “Diferents sí, desiguals no!”.

En la segona fase, la Malala es presentarà i, amb la seva ajuda, identificarem estereotips de gènere i analitzarem el treball reproductiu i la feminització de les professions, i durem a terme activitats més introspectives de desenvolupament de l'autoconcepte i de l'autoestima. En totes dues fases combinarem les perspectives global i local.

En la tercera fase apareixeran la Malala i dues amigues seves: l'Alice, de Birmingham (ciutat d'acollida de la Malala i la seva família), i la Moniba, del Pakistan. Per mitjà de les seves històries indagarem en diferents contextos a partir de testimonis des de l'àmbit global i el local, treballarem la cançó de l'ONU Dones i la composició d'una cançó pròpia.

Objectius

- Desenvolupar la pròpia identitat: com som i com ens veuen.
- Desenvolupar l'alteritat: el respecte de la diferència i de l'altra persona.
- Vincular a l'entorn més proper per visualitzar la desigualtat de gènere: treballar amb les famílies.
- Treballar pel canvi cap a una societat igualitària.
- Aprendre a gestionar les emocions en les relacions entre iguals.
- Visualitzar, sentir i desmuntar la construcció cultural dels estereotips de gènere.

Enfocament prioritari de la línia de treball

- Identificar i reconèixer diversitat d'identitats.
- Construcció social de gènere (estereotips).
- Expressió de sentiments, empatia, assertivitat.
- Autoconcepte.
- El suport entre iguals.
- Som diferents, ens acceptem a nosaltres i als altres.
- Prevenció de desigualtats.
- Identificar i reconèixer diversitat d'identitats.

Indicadors d'avaluació competencial

Competència lingüística

- Comprensió global del text.
- Identificació de les idees principals i secundàries.
- Diferenciació de fets i opinions, de continguts reals i fantàstics.
- Ús del vocabulari específic.
- Escolta activa.
- Participació i respecte a l'estructura de la conversa.
- Expressió amb ritme, pronunciació i entonació.
- Fluïdesa i riquesa expressiva.
- Presentació clara i ordenada.
- Resposta a preguntes després d'una presentació.

Competència emocional, social i ciutadana

- Valoració de les llengües com a mitjà de comunicació i entesa.
- Identificació i rebuig de qualsevol tipus de prejudicis.
- Defensa dels drets humans.
- Anàlisi de causes, interrelacions i riscos.
- Escolta activa.
- Respecte cap a les obres i les opinions dels altres.
- Col·laboració en les tasques de grup.
- Compliment dels acords adoptats.
- Expectatives positives cap al treball del grup.
- Coneixement i acceptació de tots els components del grup.
- Actuació flexible i dialogant en situacions problemàtiques.
- Elaboració de normes de l'aula.
- Anàlisi de les conseqüències de l'incompliment de la norma.

Competència artística i cultural

- Presentació multimèdia d'un contingut.
- Gaudi de l'expressió artística.
- Originalitat o inventiva en les respostes.

Competència aprendre a aprendre

- Selecció i preparació de materials.
- Autocontrol de l'atenció i perseverança en la tasca.
- Cerca d'alternatives.

PAUTES METODOLÒGIQUES PER AL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS

Sobre els debats

Pàg. 3

quadern d'activitats

Aquesta proposta vol fer èmfasi en el diàleg, el debat, l'intercanvi d'opinions, l'interès i el respecte a les opinions dels altres. Per això suggerim preguntes que fomentin debat i reflexió.

A tall d'exemple: quines idees noves aporten els altres grups? Hi esteu d'acord? Amb quines sí? Amb quines no? Per què? Quines idees noves hem aportat nosaltres?

En el debat sobre el vídeo podem introduir la reflexió a partir del que han vist: què els ha sorprès més? A quins països fa referència el vídeo? Per què diu que la situació de la dona continua sent molt precària en molts llocs del món? En quins aspectes dona suport Oxfam a les dones? Per què parlem de "Diferents sí, desiguals no!"?

Totes les activitats que es vagin fent a partir d'aquest moment ajudaran a identificar i reconèixer les desigualtats que, per motius de gènere, es donen en l'entorn proper, així com en altres contextos més globals. A més, promouran actituds i accions que insisteixin en el fet que totes les persones som iguals.

Us proposem que les conclusions que aneu obtenint en les diferents activitats, debats, etc., les aneu recopilant en cartolines per construir un mural que us serveixi de recordatori dels temes i de les activitats treballats.

Joc de les siluetes

Pàg. 4

quadern d'activitats

Dividir la classe en nens i nenes. Col·locar un paper mural a terra. El grup de nenes dibuixarà la silueta d'un dels nens i el grup de nens dibuixarà la d'una de les nenes.

Es tracta de fer un mural amb retoladors, ceres, revistes, etc., que expressi en les diferents parts del cos el que senten i viuen els nens i les nenes. Les nenes hauran d'expressar el que senten els nens, i els nens el que senten les nenes.

Al cap hi col·locaran el que creuen que pensen.

A la boca, el que creuen que diuen.

Al cor, el que creuen que senten.

A les mans, el que creuen que saben fer millor.

A les orelles, el que creuen que els interessa.

Als peus, cap on creuen que caminen.

Als ulls, què creuen que perceben del món.

A l'estómac, quin creuen que és el centre del seu món.

Als canells, en què creuen que inverteixen el temps.

El debat posterior al joc de siluetes ens ajudarà a reflexionar sobre els papers, les expectatives i els comportaments assignats a dones i homes segons el seu sexe, i que determinen la seva manera de ser, de sentir i de comportar-se en la societat. És un bon moment per introduir la diferència entre sexe i gènere.

Adjuntem una relació de preguntes per conduir el debat:

Us ha sorprès el que diuen de vosaltres (noies)? I de vosaltres (nois)? Hi ha molta diferència entre les noies i els nois? La descripció que han fet s'acosta a la realitat? Per què creieu que passa això? Què us ha agradat? Què us ha disgustat? Què heu après? Esteu d'acord amb això? Creieu que heu de canviar alguna cosa per conèixer millor?

La capsa de la personalitat

Aquesta dinàmica ens permet centrar-nos més en cadascuna de les persones. En un primer moment perquè han de definir-se elles mateixes, i després perquè han de veure si concorden amb les característiques que s'han classificat segons si són nois o noies. Ells i elles descobreixen les seves pròpies incongruències en atorgar unes qualitats als nois o a les noies que resulta que no són innates.

Les preguntes generadores per a la reflexió són:

Les qualitats que heu escollit concorden amb les classificades com de noia o de noi? Creieu que aquestes qualitats són innates? Es poden aprendre? Poden ser compartides per noies i nois? Què passa si una noia té qualitats que s'atribueixen als nois? I quan és al contrari?

Diferència entre sexe i gènere

Es fa servir el terme sexe per fer referència a les característiques anatòmiques i fisiològiques pròpies de l'home i de la dona, i *gènere* quan ens referim a actituds i capacitats que són assignades a cada sexe, conseqüència del rol que socialment s'ha destinat a cadascun d'ells, i que constitueixen estereotips culturals del que cada societat espera tant dels homes com de les dones.

El fet que aquests comportaments no depenguin de l'herència o de la biologia possibilita que l'escola, com a agent de canvi i de transmissió de la cultura pròpia de la societat en la qual està immersa, tingui un paper crucial en l'adquisició dels rols sexuals per part de l'alumnat.

Els estereotips de gènere són idees simplificades i fortament assumides, però que no són certes, sobre les característiques dels homes i les dones, que es tradueixen en un seguit de tasques i d'activitats que els assigna cada cultura.

Font: *Temas transversales del currículum*, "Coeducación", Gemma Torres Fernández i Mª Carmen Arjona Sánchez

Anàlisi de l'enquesta sobre el repartiment de tasques

En el formulari sobre tasques domèstiques es poden apuntar prèviament altres elements més característics de la zona o de la realitat cultural en què es viu. Es recomana que es faci amb l'ajuda de la família.

Un cop completat, a classe es comptabilitzaran les tasques que fan les dones (incloses àvies, empleades de la llar, etc.), els homes, els nens i les nenes. És un bon moment per analitzar quina mena de tasques domèstiques fan els nens i les nenes, ells mateixos o els seus germans i germanes.

A la llum de les dades podrem preguntar-nos:

- Són importants les tasques de casa? Per què?
- Les dones netegen i cuinen millor? Per això els toca fer-ho a elles?
- Les dones i els homes són diferents i han de fer feines diferents?
- Les mares són les responsables de les tasques de casa?
- Les dones són les que han de cuidar els fills i les filles?
- És justa aquesta situació?
- Què podem fer per canviar-la?
- Quines feines poden fer les nenes i els nens?
- ...

Apunts sociològics sobre el repartiment de tasques

Prof. Dr. Gerardo MEIL LANDWERLIN, Departament de Sociologia, Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales, Universidad Autónoma de Madrid, Madrid, novembre de 2004, *El reparto de responsabilidades domésticas en la Comunidad de Madrid*.

“Els factors que estan associats més clarament amb una participació més gran dels homes en el treball domèstic són, d’una banda, la incorporació de la dona al mercat de treball i, de l’altra, la ideologia de rol de gènere de la dona i, sobretot, de l’home. En aquest sentit, la incorporació de l’home al treball domèstic té lloc en el marc de les demandes de les dones en aquest sentit. Però no d’una manera conscient i negociada sobre els termes del repartiment, sinó sobre la base d’una convicció de l’home que ha de participar-hi. Això és, que ho considera com a ‘normal’ o ‘evident’ i assumeix responsabilitats en aquest sentit.

Si la dona considera que ‘ja fa prou’, o l’home ‘que no li correspon’ – com a formulació actualitzada de ‘no és cosa d’homes’ –, difícilment es pot assolir una redefinició dels termes del repartiment del treball en el si de la parella. La socialització a la llar dels pares en models de rol igualitaris i la implicació, com a fill, en el treball domèstic de la llar dels pares s’evidencia com un factor important que augmenta les probabilitats d’una implicació activa que va més enllà d’ajudes puntuals o menors. Entre les parelles quasi-igualitaristes està sobrerrepresentat aquest tipus d’homes, però també es pot trobar els qui, de joves, a casa dels pares, els servien les seves germanes. Un repartiment més igualitari del treball domèstic, per tant, no tan sols implica una educació no sexista, sinó també una educació en el re-

partiment de les responsabilitats domèstiques, sense que la seva manca impedeixi, necessàriament, el canvi social en aquest àmbit.

Tot i que la implicació dels homes és més gran els caps de setmana que entre setmana, la durada de la jornada laboral de l'home no apareix clarament associada amb una participació més gran o més petita. Això és així, no tan sols en la implicació en les tasques domèstiques, sinó també en la cura dels infants. El fet que els pares mascles vagin més enllà de jugar amb els nens i s'impliquin activament en la seva cura i atenció no està condicionat per la seva sobrecàrrega relativa, sinó per la seva ideologia de rol i l'estatus laboral de la dona. En aquest sentit, hi ha molts pares mascles que fan gala d'una falta de responsabilitat davant els seus fills a la llum de les noves realitats socials."

Endevina què és!

Pàg. 9

quadern
d'activitats

Els objectius de l'activitat són interioritzar les activitats necessàries per a la realització de tasques domèstiques i prendre consciència del treball que comporten, així com treballar l'expressió corporal per mitjà de la mímica.

Es divideix l'alumnat en grups. Cada grup és l'encarregat de mostrar als altres quins són els passos necessaris per fer les tasques domèstiques. Per exemple, ocupar-se de la roba (fer tots els passos): buscar la roba al cistell de la roba bruta, separar-la, posar-la a la màquina, posar els detergents, treure la roba, estendre-la, planxar-la, plegar-la i guardar-la. Altres exemples: preparar un àpat per a la família, netejar el lavabo, etc. Cada grup té cinc minuts per preparar la presentació, respectant tres regles:

- No poden parlar.
- No es poden saltar cap pas.
- Totes les persones han de participar en la presentació.

Cada grup fa la seva presentació i els altres han d'endevinar què volen mostrar els companys i companyes. També han d'estar atents per veure si se salten cap pas. Quan tots els grups hagin fet la seva presentació, es du a terme un debat.

- Ha estat fàcil o difícil preparar la mímica?
- Les tasques domèstiques són més fàcils o més difícils del que semblen?
- Ja heu fet algunes d'aquestes tasques?

Els estereotips: "dona cuidadora" i "home mantenidor"

Els estereotips com el de "dona cuidadora" i "home mantenidor" es filtren a través de nombrosos contextos que arriben al nostre alumnat i que van des de les imatges dels llibres de text fins als anuncis televisius, la publicitat de joguines o comentaris com els següents:

Molt bé, noiet! Si continues traient aquestes notes, de gran podràs fer coses en què guanyis molts diners.

Mira, fill, si no estudies, hauràs de trobar una feina; no et deus pensar que la teva família viurà de l'aire.

No perdis el temps fent el llit, que ja el farà la teva mare, i posa't a estudiar immediatament.

Si no ets endreçada ara amb la teva habitació, què faràs quan hakis de portar una casa?

L'estereotip de "dona cuidadora" influeix en les nenes, de manera que limita la imatge que elles tenen d'elles mateixes com a professionals autònomes. És un estereotip associat al model de família tradicional, que identifica la mare (i les dones en general) com a única cuidadora i que els dificulta veure's formant altres tipus de família en les quals un grup de persones es cuiden entre elles, col·laboren en la realització de les tasques domèstiques i, alhora, exerceixen una professió.

Al seu torn, l'estereotip d'"home mantenidor" a vegades influeix en els nens, de manera que no els és fàcil veure's ells mateixos com a éssers autònoms capaços de cuidar-se i de cuidar, perquè no aconsegueixen imaginar-se els beneficis d'aquest tipus de situacions. Probablement, aquesta és una de les raons per la qual els nois continuen accedint amb dificultat a professions en les quals és fonamental la cura d'altres persones, generalment dependents, com la infermeria, l'atenció de persones grans, el professorat d'educació infantil, etc.

Font: http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd/m6/los_estereotipos.html

Què entenem per treball productiu / treball reproductiu

En general, les dones participen en les estructures productives de diferents maneres. Són productores de béns i serveis per al mercat tant en l'economia formal com en l'economia informal o submergida. A més, són productores de béns i serveis no mercantils mitjançant la producció domèstica i de subsistència.

El treball reproductiu o treball domèstic s'ha de considerar com a referent imprescindible per comprendre l'activitat econòmica en tot el conjunt del procés de producció. El treball domèstic o reproductor comprèn:

- Les tasques de l'atenció de la llar i de la família (tasques domèstiques, de manteniment i atenció de les persones o assistencials).
- El conjunt d'activitats fetes com a mediació entre la família i els serveis que les diferents institucions públiques ofereixen a la ciutadania: gestió dels serveis educatius, sanitaris, d'oci, etc.
- El conjunt de tasques derivades de l'administració, gestió de l'àmbit domèstic, tasques burocràtiques. El treball reproductiu no es limita a l'espai físic de la llar, si bé aquest espai constitueix el nucli principal en el qual es desenvolupa. S'ha de tenir en compte el fet que moltes tasques es desenvolupen en un espai familiar comprès dins i fora de la llar.

El treball productiu es refereix a la producció de béns i serveis per al mercat, i la seva realització és remunerada. Es comptabilitza en el Producte Interior Brut (PIB) i no inclou l'economia informal o submergida, ni el treball domèstic, tots dos fets majoritàriament per dones.

El cercle

El cercle (autoestima i reconeixement). Tots i totes en cercle hauran de centrar-se únicament en les característiques dels seus companys i companyes: qualitats (per exemple, simpatia, alegria, optimisme, sentit de l'humor, sentit comú, solidaritat, etc.), trets físics que us agradin (cabells, mirada agradable, somriure, etc.), capacitats (llegir en veu alta, entendre molt bé les matemàtiques, ser molt esportista, etc.).

És important crear un clima acollidor i d'afecte, i demanar que es faci un esforç per mirar els altres amb estima.

Cada persona escriurà el seu nom a la part superior d'un foli i el passarà al company o a la companya de la dreta, que escriurà una qualitat positiva i doblegarà el paper per on l'ha escrit (al final el paper quedarà doblegat en plecs horitzontals, com un ventall). El paper anirà circulant fins que cada full torni al principi del cercle i el propietari o la propietària pugui llegir els elogis que han escrit els seus companys i companyes.

És una activitat molt útil per fomentar l'autoestima i el reconeixement públic. Els i les alumnes s'adonen que els altres reconeixen, aprecien i admiren aspectes personals propis que ells mateixos desconeixien.

Posada en comú del cercle:

- Què us han semblat els comentaris?
- Com us heu sentit?
- Quines coses us han sorprès més? Per què?
- Què us han semblat?
- En quins aspectes s'assemblen a la vostra percepció?
- En què es diferencien?

Visionat del vídeo de la Malala

Per mitjà del vídeo de la Malala coneixerem en primera persona la protagonista. Podrem conduir el debat mitjançant les preguntes següents:

Com creieu que és la Malala? Per què la Malala diu que "Un nen, un mestre, un llibre i un llapis poden canviar el món"? Quins aspectes us han sorprès del seu discurs?

És important remarcar el suport familiar que ha rebut la Malala i el valor que s'ha donat a l'educació en la seva família.

Anàlisi d'escenes de pel·lícules

Pàg. 18quadern
d'activitats

Aspectes previs per tenir en compte abans de fer l'anàlisi

- Les imatges, i més en concret, les ficcions audiovisuals, no parlen essencialment a la nostra raó sinó que transmeten i/o creen estructures imaginàries, sentimentals, emotives, etc. És a dir, in-dueixen i treballen sobre els nostres mapes afectius.
- La ficció expressa i projecta, d'una manera més inconscient i, per tant, més profunda, el que pensem, somiem, anhelem i sentim. Sovint, fins i tot, les fantasies vénen a suplir els desitjos frustrats i a expressar el que és inexpressable, i així ens donen la possibilitat de desxifrar i entendre el que d'altra manera no ens seria possible, i de dialogar quan la realitat ens condemna a l'agressivitat i al silenci.
- Així, la ficció audiovisual permet i propicia una implicació personal però evita –o, si més no, atenua– l'angoixa que pot comportar abordar directament certs temes. Una pantalla al mig, una història externa al subjecte, objectivitzen l'emoció i proporcionen un grau de distància absolutament necessari per abordar aspectes que necessiten un equilibri delicat entre el que és subjectiu i el que és objectiu.
- En definitiva, afavoreix l'acció educativa perquè permet pensar i intercanviar experiències, mitjans i dubtes, alhora que preserva la pròpia intimitat.
- Per últim, cal considerar la importància de la imatge en les vides dels i de les joves, ja que generalment la població adolescent dedica un gran nombre de les hores d'oci a veure la televisió. Ignorar aquest fet dificulta una bona pràctica educativa.

Com utilitzar la fitxa d'anàlisi

Us oferim la fitxa, una versió molt simplificada per fer l'anàlisi. A la bibliografia podreu trobar recursos més complets per a l'anàlisi fílmica, de sèries de televisió i de publicitat.

Podeu demanar que seleccionin una sèrie o una pel·lícula i que facin l'exercici a casa, o bé utilitzar les dues escenes que proposem en les activitats: una escena de Violeta (telenovel·la per a preadolescents) i una escena de la pel·lícula Crepuscle. La fitxa d'anàlisi és vàlida per a qualsevol altra escena que considereu més apropiada per al vostre grup (per interès, perquè és més actual, perquè està de moda, etc.).

Objectius de l'anàlisi i de la reflexió posterior

- Sensibilitzar l'alumnat sobre els estereotips sexistes que transmeten la immensa majoria de les imatges.
- Desenvolupar en l'alumnat la capacitat de llegir la imatge, fent èmfasi en els valors i en els biaixos sexistes que inclou.
- Descobrir els estereotips sexistes que els i les alumnes han anat assumint al llarg de la seva història personal per mitjà de la seva

història cinematogràfica i televisiva. És a dir, fer que siguin conscients del paper que ha tingut la imatge en la construcció del seu “jo”.

- Possibilitar que nois i noies desenvolupin plenament les seves aptituds i s'animin a alliberar-se de les cotilles i els estereotips que els imposa la divisió dicotòmica dels gèneres.

Actituds del professorat: currículum ocult

Actituds del professorat: currículum ocult

El repte per a la comunitat educativa respecte a la igualtat de gènere és intentar que, de manera no intencionada, es transmetin per mitjà de comentaris, bromes o diferències de tractament, expectatives diferents sobre els resultats escolars que poden influir en l'assimilació dels estereotips i els papers tradicionals.

Per tant, el professorat ha de reflexionar sobre què està reforçant de manera inconscient (currículum ocult) i quins models està transmetent a l'alumnat.

Us proposem observar:

- Comentaris sobre el físic, la roba o el bon comportament adreçats a les nenes, i sobre la intel·ligència, l'aspecte descarat i brut o el mal comportament adreçats als nens.
- Bromes: les seves bromes al·ludeixen als estereotips?
- Diferència de tracte:
 - S'és més permissiu quan un nen s'esvalota que quan ho fa una nena?
 - En les nenes es fomenta l'expressió d'emocions, mentre que en els nens se'ls coarta o se'ls ridiculitza?
 - Es permet l'expressió de ràbia en els nens i en les nenes s'inhibeix?
- Expectatives diferents sobre els resultats escolars:
 - S'exigeix el mateix rendiment i esforç a nenes i nens?

Quan un nen fa alguna cosa malament, es considera que s'ha equivocat i se li dedica atenció, suport i se l'estimula a repetir-ho. Si ho fa malament una nena, es dóna per fet que perquè és nena havia de fallar i no se la convida a repetir l'intent.

- Altres aspectes per analitzar respecte a les expectatives:
 - Es fa servir el mateix to de veu si ens adrecem a una alumna o a un alumne.
 - A qui adrecem més la mirada quan parlem, als nens o a les nenes?
 - Reaccionem de la mateixa manera quan demana afecte i contacte físic un nen o una nena?
 - Es demana als nens que facin treballs més pesats i a les nenes més lleugers.
 - Es fa el mateix nombre de preguntes a nens i nenes?
 - Se'ls renya per igual?
 - Se'ls parla per igual?
 - Es demana més ajuda a les nenes per endreçar, netejar, decorar, etc.?
 - Es demana més ajuda als nens per a l'organització, se'ls encarreguen les tasques de responsabilitat, etc.?

L'educació intercultural des de la perspectiva de gènere.

LUZ MARTÍNEZ TEN

Sovint els debats sobre la igualtat de gènere en el sistema educatiu es releguen a un capítol a part o a un epígraf explícit sobre coeducació que solen desenvolupar dones expertes en el tema. De la mateixa manera, en abordar la interculturalitat, la realitat de la discriminació cap a les dones desapareix de la línia principal del discurs, i només es fa explícita quan es tracten temes molt concrets que fan referència o bé al conflicte cultural, perquè constitueixen un atemptat contra els drets fonamentals de les dones, o bé a situacions que són clarament identificables com a tracte diferencial cap a les alumnes.

En educació, tal com passa en altres àmbits, el tractament de la igualtat se centra exclusivament en situacions que afecten les dones com a col·lectiu. D'aquesta manera, s'obvia clarament la categoria de gènere que analitza el paper atorgat a dones i homes –i les relacions que s'estableixen entre tots dos– proposat pels diferents models d'educació intercultural. L'absència d'anàlisis des d'una perspectiva de gènere no tan sols oculta les situacions de discriminació que viuen les dones en els diferents contextos culturals, sinó que impedeix dissenyar un model educatiu que eduqui en igualtat.

La relació entre feminisme i multiculturalitat constitueix un dels elements imprescindibles per al desenvolupament d'un model educatiu intercultural que incorpori la igualtat de gènere com un fonament ètic irrenunciable, tant en el concepte mateix d'interculturalitat com en la normativa educativa, l'anàlisi i el disseny, l'aplicació i l'avaluació de la pràctica educativa.

Per començar, és necessari repensar el model intercultural des d'una perspectiva feminista, que centri el debat entre universalisme i diferència, partint de la vindicació de la igualtat entre els sexes. Existeix un ampli consens sobre la importància del reconeixement cultural des d'una posició crítica que cal traslladar al model educatiu, des de la perspectiva de gènere.

És difícil desenvolupar estratègies concretes si no reflexionem sobre els valors d'igualtat que considerem fonamentals en el currículum, així com altres decisions que tenen a veure amb la gestió i l'organització del centre.

És necessari incorporar la perspectiva de gènere en totes les variables que formen part de la realitat educativa, des de les regles de convivència, la participació de les famílies, l'educació afectivo-sexual, l'orientació educativa i professional de l'alumnat, fins a la relació que s'estableix entre religió i educació. El fet que Espanya s'hagi convertit, des de fa pocs anys, en un país de destí per a grups d'immigrants procedents de diversos llocs del món ens ha introduït de ple en un món de trobades i de malentesos culturals. I si hi ha una institució en la qual es reflecteixen aquests canvis socials, aquesta és l'escola: a les aules tenen lloc tant conflictes com acords. Ara bé, l'escola pot ser una institució de reproducció de les relacions socials o un poderós instrument de transformació. L'escola pot ser un lloc on es reproduïen les desigualtats culturals o un espai on tenen lloc trobades interculturals.

Aquesta trobada intercultural amb finalitat transformadora ha de revisar, de manera crítica, aquells valors, costums i tradicions que històricament han discriminat les dones, i ensenyar a compartir la vida en igualtat. Aquesta igualtat, que està consensuada en la Declaració Universal dels Drets Humans, i sobre la qual s'ha debatut àmpliament en les diferents Conferències Internacionals de les Dones (l'última a Beijing, 1995) i que va dur a la signatura d'una Plataforma que defensa clarament quins són els objectius que s'han d'assolir per a les dones de tot el món.

Font: <http://www.escuelasinterculturales.eu/spip.php?article148>

El poder que tenim en nosaltres.

Zeliha ÜNALDI

30 de juliol de 2015

La meua no és una història pintoresca com es podrien imaginar, sinó més aviat una història de presa de consciència i realització personal. Pujar al tren exprés a Beijing i participar en el Fòrum d'ONG en la IV Conferència Mundial sobre la Dona el 1995 va ser una experiència que em va canviar la vida.

Amb més de 200 dones representants d'ONG de 29 països, vaig passar vuit dies en un tren transsiberià de Varsòvia a Beijing. La durada del viatge no ens importava, ja que totes estàvem dedicades a transformar el món.

Als 24 anys jo era una estudiant de postgrau, una de les primeres del programa d'Estudis de Gènere i la Dona de Turquia, a la Universitat Tècnica del Mitjà Orient. Vaig ser escollida per representar aquest programa a Beijing. Vaig observar que a les bosses que es donaven a la gent hi havia impresa una cita de la feminista mundialment famosa Sue Vinson: "Érem moltes i una" i "Veure el món a través dels ulls de les dones". Quan recordo aquells dies, en els quals em reunia al voltant de les carpes amb milers de dones compromeses a fer un món millor, em vénen immediatament dues paraules al cap: germanor i pau.

Continuo creient en la germanor, encara que sembli antiquat a les noves generacions. La Declaració i Plataforma d'Acció de Beijing i els cinc anys següents em van ajudar a comprendre el poder que hi ha en nosaltres i que tenim com a moviment mundial de les dones. L'any 1995 vam debatre sobre com harmonitzar les lleis nacionals amb la Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona i la Plataforma d'Acció de Beijing. Avui dia, debatем sobre com aplicar-les amb eficàcia i eficiència. El camí ha estat llarg. En aquests vint anys, han canviat moltes coses per a les dones a Turquia, però, per altra banda, no hi ha hagut canvis substancials en la vida de les dones turques. A final de la dècada de 1990 i principi de la de 2000, es van produir canvis legislatius importants per a l'assoliment de la igualtat de gènere. El moviment i les organitzacions de dones van advocar amb èxit a favor dels canvis en el Codi Civil, el Codi Penal i la legislació laboral.

No obstant això, a Turquia dues de cada cinc dones casades estan en risc de ser objecte de violència domèstica. Tinc la sensació que a

Turquia l'entusiasme per la Plataforma d'Acció de Beijing s'ha esvaït una mica, especialment en els darrers deu anys.

Des de la conferència de Beijing, he treballat en l'àrea de gènere i m'he desenvolupat com a consultora i activista. He passat els últims tres anys a les regions menys desenvolupades de Turquia treballant amb ONG de dones. A la meva feina i a la meva carrera, encara noto el vent de Beijing que m'impulsa cap endavant. Ara estic treballant a l'Oficina del Coordinador Resident de les Nacions Unides a Ankara, la capital de Turquia, com a especialista de gènere. Sento que m'he estat preparant per a aquest càrrec des del dia que vaig pujar a l'express de Beijing i vaig participar en el fòrum de les ONG.

Vull transmetre l'esperit de Beijing a les generacions més joves. Encara som "moltes i una" i, per desgràcia, encara continuem necessitant esforços locals, mundials, conjunts i intergeneracionals per fer que el món sigui un lloc pacífic i igualitari per a totes les persones.

Per conèixer més testimonis de dones:
<http://beijing20.unwomen.org/es/voices-and-profiles/women-of-achievement>

Glossari

Sexe: Es refereix a les característiques/atributs biològics que distingeixen el mascle i la femella des del naixement.

Gènere: Diferències construïdes socialment i culturalment, apreses des de la infància que són assignades a dones i homes segons el sexe i que generen situacions de desigualtat i discriminació envers les primeres.

Estereotips de gènere: Els estereotips de gènere són imatges mentals, trets i creences que atribueixen característiques diferents (sexualment i genèricament) a dones i homes com a grups. Varien poc d'uns llocs a uns altres: són força homogenis. Són bipolars: s'atribueixen a les dones qualitats o debilitats que s'exclouen en els homes i viceversa. El paradigma d'"allò humà" és sempre masculí, no hi ha com a referent universal un referent femení.

Rols de gènere: Papers, comportaments i expectatives assignades a dones i homes segons el sexe i que determinen la seva manera de ser, sentir i comportar-se en la societat.

Patriarcat: Forma d'organització cultural, econòmica, política, social i religiosa en la qual l'autoritat, el poder, el lideratge i, en general, el predomini és exercit pels homes sobre les dones, que es troben en una situació d'opressió.

Masclisme: Actituds i comportaments de domini, prepotència i superioritat dels homes envers les dones, tendents a mantenir l'ordre social en el qual exerceixen el poder i en el qual les dones es troben sotmeses, discriminades i oprimides.

Feminisme: Corrent ideològic, social, cultural, econòmic i polític dirigit a instaurar la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes.

Micromasclismes: Comportaments i hàbits de dominació i violència masculina en la vida quotidiana i en les relacions de parella.

Conciliació de la vida laboral i personal: Pràctiques dirigides a harmonitzar el temps personal, familiar i professional i/o laboral de dones i homes que té per objectiu principal donar suport a la incorporació de les dones a l'àmbit productiu i dels homes a l'espai privat o reproductiu, afavorint la igualtat d'oportunitats i de drets.

Igualtat d'oportunitats entre dones i homes: Situació en la qual totes les persones, amb independència del sexe, tenen el dret i l'oportunitat de desenvolupar les seves capacitats i aspiracions, prenent decisions i desenvolupant-se a nivell individual i social al marge de les limitacions i els rols de gènere socialment establerts per a dones i homes que limiten els seus comportaments.

Coeducació: És un procés intencionat d'intervenció que potencia el desenvolupament d'alumnes partint de la realitat de dos sexes diferents, i que persegueix un desenvolupament personal emocional i afectiu i una construcció social comuna i no enfrontada. No s'ha de confondre "coeducació" amb "educació mixta", ja que el mer agrupament de nenes i nens a les aules, tot i que és imprescindible, no garanteix un ensenyament més just i igualitari.

Transversalitat de gènere: Sinònim de *mainstreaming* de gènere o enfocament integrat de gènere, per referir-se a la responsabilitat de tots els poders públics en l'avanç de la igualtat entre dones i homes. És l'aplicació del principi d'igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes a les polítiques públiques, de manera que es garanteixi l'accés a tots els recursos en igualtat de condicions, es planifiquin les polítiques públiques tenint en compte les desigualtats existents i s'identifiquin i s'avaluïn els resultats i els impactes produïts per aquestes polítiques en l'avanç de la igualtat real.

Bibliografia

AUTORIA COMPARTIDA. *Inteligencia emocional. Inicio del desarrollo de competencias emocionales (intrapersonales) en familia*, Sycom Training Systems S.L., Bilbao, 2012, <[http://axular.net/download/files/orientacion/escuela_padres/69_La_inteligencia_emocional_en_la_familia\(II\).pdf](http://axular.net/download/files/orientacion/escuela_padres/69_La_inteligencia_emocional_en_la_familia(II).pdf)>.

AUTORIA COMPARTIDA. *Coeducación: dos sexos en un solo mundo*, Instituto Nacional de Tecnologías Educativas y de Formación del Profesorado (INTEF). Módulo 6 – Proyectos de vida, Madrid, 2012, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd/m6/los_estereotipos.html>.

AUTORIA COMPARTIDA. “*Por preguntar que no quede. Nosotras creamos mundo*”. *Cuadernos de educación en valores*, núm. 2, Instituto de la Mujer / CIDE, Madrid, 2006, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd2010/unidad_6/6_6_bibliografia.html>.

VÁZQUEZ VERDERA, V., J. ESCÁMEZ SÁNCHEZ, i R. GARCÍA LÓPEZ. *Educación para el cuidado. Hacia una nueva pedagogía*, Brief, 2012, <<http://revistas.ucm.es/index.php/RCED/article/viewFile/47172/44235>>.

AUTORIA COMPARTIDA. *Cómo ser un cole de cuidado. Propuestas para tu centro educativo*, InteRed, 2014, <<http://redciudadaniaglobal.org/noticias/como-ser-un-centro-de-cuidado-propuestas-para-tu-centro-educativo/#.VcnOw3HtlBc>>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ i ROSA ESCAPA GARRACHÓN. *Cómo compartir la vida en igualdad. Guía práctica para chicas y chicos*, <<http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/guiacompartir.pdf>>.

AGUILAR CARRASCO, PILAR. *¿Somos las mujeres de cine? Prácticas de análisis fílmico* <http://institutoasturianodelamujer.com/iam/wp-content/uploads/2010/02/IAM-U_68927.pdf>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ; CLAUDIA LEAL i SANDRA BOSCH. *El viaje de Ana: historias de inmigración contadas por jóvenes*, 2003, <<http://issuu.com/aulaintercultural/docs/elviajedeana>>.

150 canciones para trabajar la violencia de género, <<https://www.youtube.com/playlist?list=PLcGM-7aUuWYhdkZ09LxBSvaSEIsNmme87>>.

RAMOS JIMÉNEZ, ISMAEL. *Desmontando a Disney. Hacia el cuento coeducativo*, <<http://www.juntadeandalucia.es/educacion/portalaverroes/documents/10306/1583912/Desmontando+a+Disney>>.

PANADERO FERNÁNDEZ, BEGOÑA. *Los estereotipos en la publicidad – Unidad didáctica en Educación Secundaria Obligatoria*, <<http://www.educarenigualdad.org/los-estereotipos-en-la-publicidad-unidad-didactica-en-educacion-n-secundaria-obligatoria>>.

Recursos Educar per a una ciutadania global

Kaidara

www.kaidara.org

Experiències i recursos educatius elaborats per Oxfam Intermón i membres de la Xarxa d'educadors i educadores per a una ciutadania global. Els recursos es poden descarregar lliurement, i tant la web com pràcticament tots els materials estan disponibles en castellà, català, èuscar i gallec.

Pistes per canviar l'escola

OXFAM-INTERMÓN (2009). Barcelona

Per construir un corrent de ciutadania global, responsable amb la humanitat i el planeta, cal posar els fonaments des de l'escola. Els qui cultivem aquesta convicció en el dia a dia de les aules sabem que no ho tenim fàcil. El sistema educatiu actual ofereix escasses respostes. Necessitem un nou model, humanista, basat en el diàleg i la convivència, que construeixi l'escola-comunitat, preocupada per la justícia, oberta a l'entorn i al món. El gran repte resideix a construir una educació per "ser" i per transformar.

http://www.kaidara.org/ca/recurso/Pistas-para-cambiar-la_escuela

Centres educatius transformadors: ciutadania global i transformació social

OXFAM-INTERMÓN (2012). Barcelona

Aquesta publicació recull i dialoga críticament amb altres models educatius que entronquen parcialment o totalment amb aquest ideal transformador, i concreta itineraris transformadors viables a partir de pràctiques a tres nivells: pràctiques docents (àmbit de l'ensenyament-aprenentatge), organitzatives (àmbit d'organització i relacions) i polítiques (àmbit de l'entorn i la transformació social).

<http://www.kaidara.org/ca/recurso/centros-educativos-transformadores>

Autoria:

Barabara Educació SCCL.

Coordinació:

Begoña Carmona

Xarxa d'educadors i educadores per a una ciutadania global:

La comissió de Connectant mons de la Xarxa assessora i dóna seguiment a l'elaboració dels continguts d'aquesta proposta educativa: Pablo Cuenca, Santiago García, Esther Gutiérrez, Teresa Hernández, Flor López, Jordi Riera i Arantza Zubizarreta.

Disseny i maquetació:

Estudi Lluís Torres

Correcció lingüística i traducció:

Albert Nolla

Il·lustració:

Espais Telemàtics

Més informació sobre la proposta educativa d'Oxfam Intermón

- Web: <http://www.oxfamintermon.org/ca/que-fem/campanyes-educacio/educacio>
- Facebook: "Educar per a una ciutadania global" <https://www.facebook.com/Educar-para-una-ciudadan%C3%ADa-global-765403543496049/>
- Correu: [educación@oxfamintermon.org](mailto:educaci%C3%B3n@oxfamintermon.org)

Aquesta obra té una llicència Creative Commons.

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional para el Desarrollo (AECID), amb càrrec al conveni "Movimiento por la educación transformadora y la ciudadanía global en el ámbito de la educación formal (código: 14-CO1-642)". El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva d'Oxfam Intermón i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'AECID.